

АНАЛІЗ ТА КІЛЬКІСНЕ ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В ГАЛУЗІ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Р.В. Волощук,
Т.К.Кваша,
М.Т.Степашко,
канд. фіз.-мат. наук

Для комплексного аналізу стану бізнесових, виробничих, територіальних, галузевих суб'єктів економіки доцільно конструювати узагальнену оцінку групи первинних показників. При цьому слід отримати загальний показник — синтетичний або інтегральний індекс, який безпосередньо не вимірюється, але в агрегованому вигляді представляє первинні показники. Регулювання інвестиційних процесів здійснюється на основі ефективних кількісних оцінок стану інвестиційної діяльності у відповідній галузі.

Нижче розглядаються основні показники інвестиційної діяльності галузі легкої промисловості України, даються якісні та кількісні оцінки її стану. Для кількісного оцінювання індексу інвестиційної активності цієї галузі у 1996—2005 рр. застосовано підхід на основі моделей [1].

Загальна характеристика стану галузі. Темпи зростання обсягів виробництва в галузі легкої промисловості протягом 2000—2004 рр. становили 13—41%. Але в 2005 р. вони збільшились порівняно з 2004 р. лише на 0,3%. При цьому в четвертому кварталі 2005 р. зафіксовано скорочення виробництва проти відповідного періоду попереднього року на 6%. За січень-липень 2006 р. індекс зростання обсягів виробництва становив 97,2%, що обумовлено скороченням виробництва на підприємствах текстильної промисловості та пошиття одягу (на 7%). Поряд з цим у виробництві шкіри та взуття збіль-

шення обсягу виготовленої продукції становило 15,6%.

Ключовим негативним чинником, що перешкоджає динамічному розвитку легкої промисловості, залишається низька купівельна спроможність населення, що змушує купувати дешевий, як правило, неякісний імпортований товар, завезений в Україну без сплати податків та зборів. Це створює умови для недобросовісної конкуренції, внаслідок якої вітчизняні підприємства не можуть нарощувати обсяги виробництва для внутрішнього ринку, незважаючи на потенційні можливості.

За даними Мінпромполітики, внутрішній ринок України на 80-90% заповнений імпортованими товарами легкої промисловості, які не завжди завезені легальним способом. Лише в 2004 р. в Україну під виглядом секонд-хенду було імпортовано 168 т продукції. У I кварталі 2005 р. з Італії нелегально завезено товарів у 12-15 разів більше, ніж зафіксовано Держкомстатом. За даними торгово-економічної місії в Італії, з цієї країни в Україну було експортовано взуття на 12 млн. дол., тоді як, за даними Держмитслужби, в Україну імпортовано на 1 млн. дол., тобто у 12 разів менше.

Головною причиною засилля імпорту є зависокі податки на вироблені в Україні товари. Саме тому так складно завезти в Україну нові технології. Натомість на поставки імпортованих готових виробів в Україну діють преференції для країн-експортерів продукції легкої промисловості

відповідно до двосторонніх міждержавних угод про вільну торгівлю. Ввізне мито на товари легкої промисловості у 2005 р. знижено до мінімуму. Середня ставка ввізного мита на текстильну продукцію в Україні становила 5,5%, тоді як у країнах ЄС — 9%. Мінімальна митна вартість (індикатори ризику) в разі імпортування товару в десятки разів нижча за реальні ціни виробників. Крім того, на продукцію з Китаю ще в 2—3 рази занижені індикатори ризику, що зменшує конкурентоспроможність українських товарів на вітчизняному ринку.

Подорожчання енергоресурсів разом із підвищенням тарифів на вантажні перевезення стало вагомим чинником, що зумовив зменшення обсягів промислового виробництва в усіх галузях економіки, зокрема в легкій промисловості.

Проблемою є також залежність підприємств галузі від іноземних замовників через широке застосування у виробництві давальницьких схем у зв'язку з використанням дешевої робочої сили. На таких умовах виробляється до 95% швейних виробів. Це сприяє збереженню робочих місць. У січні-червні 2006 р. в Україну надійшло іноземної давальницької сировини на 825,6 млн. дол. Експортовано готової продукції з імпортованої давальницької сировини на 1098,7 млн. дол., що становить 54% реалізованої продукції.

Негативні наслідки має непослідовна економічна політика в частині прав власності, малого бізнесу, суб'єктів спеціальних (вільних) економічних зон і територій пріоритетного розвитку; обмеженість фінансових ресурсів; запровадження авалування простих векселів під час митного оформлення давальницької сировини, що гальмує

роботу підприємств легкої промисловості через значні витрати на оплату послуг банків (нині це питання врегульовано, проте триває інерційність економічних процесів); дефіцит власних обігових коштів у підприємств для закупівлі необхідної сировини та часті зміни в законодавстві. Усе це призвело до гальмування інвестиційної активності в галузі, втрати деяких потенційних замовників та інвесторів.

Інвестиції як засіб активізації галузі. Стан галузі прямо пов'язаний з обсягами інвестування, оновленням основного капіталу, пожвавленням інвестиційної активності, підвищенням ефективності інвестиційних процесів. Ці процеси є стимулом для розвитку економіки галузі, підвищення активності господарюючих суб'єктів.

Збільшення обсягу інвестування в основний капітал для української економіки є однією з найбільш актуальних проблем. Протягом 1998—2004 рр. темпи надходження інвестицій були доволі високими: середньорічний індекс дорівнював 1,15. Проте наслідки критичного зниження інвестиційних надходжень, яке відбулося в першій половині 90-х років (-80%), все ще не подолані: обсяг інвестицій в основний капітал становить менш як 60% від рівня 1990 р.

У 2005 р. інвестиційна активність економіки України знизилася і сукупний приріст інвестицій в основний капітал становив лише 1,9%: у 2004 р. — 28%. Певною мірою уповільнення інвестиційної динаміки спричинене різким згортанням бюджетних інвестицій, але тенденція до погіршення інвестиційного клімату мала і ряд інших причин.

Припливу приватного національного та іноземного капіталу перешкоджають численні негативні явища і процеси в економіці країни. Залучення іноземного капіталу в галузь сприятиме появі додаткових фінансових ресурсів, застосуванню су-

часних технологій, розширенню спектра та якості продукції та підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках.

Представники промислового виробництва кризи галузі пов'язують у першу чергу з відсутністю державної політики щодо розвитку галузі, скасування захисних митних, технічних і санітарних бар'єрів а також із потуранням "сірій контрабанді", заниженням митної вартості імпортованих товарів.

Серед актуальних проблем виробничники також зазначили різке збільшення обсягів "тіньового" виробництва, відтік кваліфікованих кадрів робітничих спеціальностей та відсутність підготовки нових робітників, технологічну і сировинну залежність наших підприємств від імпорту, дискримінаційний для вітчизняної легкої промисловості режим торгівлі з ЄС. Особливо слід наголосити у цьому зв'язку на неприпустимості зниження рівня контролю якості і безпеки імпортованих товарів легкої промисловості, тобто, рівня захисту наших споживачів.

Українська асоціація підприємств запропонувала пакет законопроектів і нормативних актів, спрямованих на захист вітчизняного виробництва, заохочення легальної роботи і скорочення таким чином тіньового обігу, ліквідацію шахрайств з митними цінами тощо.

Зазначимо, що урядом передбачається вдосконалення системи державного управління промисловістю, створення умов для прискорення розвитку легкої промисловості, наведення порядку в митній сфері, створення рівних конкурентних умов для вітчизняних товарів, ужиття заходів для захисту інтересів вітчизняних виробників у переговорах з основними торговими партнерами України.

Кількісні оцінки рівня інвестиційної активності. Задача синтезу інтегрального індексу як

кількісної оцінки стану галузі полягає в отриманні середньозваженої суми нормованих показників, що потребує зміни процедури нормування з урахуванням характеристичних величин та визначенні вагових коефіцієнтів такої згортки нормованих показників. Нормування первинних показників полягає в переході до такого масштабу їхнього вимірювання, коли найкращому значенню показника відповідає 1, а найгіршому — 0.

Існує *стандартне* нормування змінних на величину розкиду значень параметрів

$$\frac{x_j - x_{j\min}}{x_{j\max} - x_{j\min}},$$

що традиційно застосовується в математичній статистиці, а також у соціології для розрахунку синтетичних (інтегральних) показників. Проте в нашій задачі таке нормування застосовувати не можна, оскільки при цьому, по-перше, з часом екстремальні значення можуть змінюватися, що вимагатиме перенормування, і, по-друге, не враховуються доцільні вимоги до допустимих чи недопустимих значень відповідних показників.

В [1] описуються моделі визначення інтегрального індексу стану заданої групи показників

$$x_j, j = \overline{1, m},$$

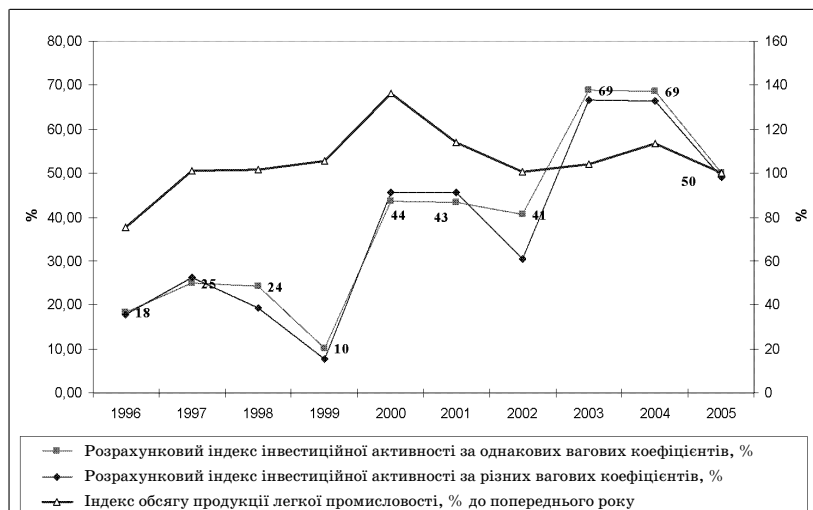
засновані на нелінійному нормуванні з урахуванням заданих обмежень, що характеризують інтервали оптимальних, задовільних і неприпустимих їхніх значень. Наприклад, якщо збільшення показника-стимулятора сприяє зростанню індексу, то для нього вважатимемо заданими такі нижні обмеження: граничне g_j^f , порогове p_j^f та оптимальне c_j^f значення, які є характеристичними величинами. З урахуванням цих величин, наприклад, для показника-стимулятора нормалізоване значення при $x_j < q_j^f$

дорівнює 0, далі при $x_j < p_j^f$ во-

но збільшується до певної ефективної величини, а при $x_j \geq p_j^i$ зростає до 1 [1]).

Після такої кусково-лінійної нормалізації кожного з системи первинних показників інтегральний індекс обчислюється як сума цих нормалізованих значень (індикаторів) з відповідними ваговими коефіцієнтами (однаковими або різними), для визначення яких можна застосовувати метод головних компонент або експертні оцінки. Такий підхід можна використовувати для комплексного аналізу стану фірм, підприємств або галузей.

Відповідні моделі апробовано під час оцінювання стану інвестиційної діяльності легкої промисловості України на основі статистичних даних за 1997—2004 рр. Як первинні показники було взято такі: ступінь зносу основних фондів; частка іноземних інвестицій у загальному обсязі; відношення обсягу інвестицій до вартості основних фондів; відношення обсягів інвестицій в основний капітал до валової доданої вартості (ВДВ) галузі; відношення обсягу прямих зовнішніх інвестицій (ПЗІ) до ВДВ.

Індекси інвестиційної активності в галузі легкої промисловості та зміна обсягів виробництва в ній

Зазначимо, що інтегральний індекс інвестиційної активності легкої промисловості сам є індексом даного виду діяльності (див. рисунок).

Висновки. У статті розглянуто основні показники галузі легкої промисловості України, причини негативного стану цієї галузі та кількісні оцінки рівня інвестиційної активності в ній. Для кількісного оцінювання інвестиційної активності застосовано підхід на основі моделей конструювання інтегральних

індексів для груп первинних показників.

Результати дослідження свідчать про недостатню інвестиційну активність у легкій промисловості.

ЛІТЕРАТУРА

1. В.С.Степашко, І.М.Мельник, Т.К.Кваша, Р.В.Волощук. Моделі розрахунку інтегрального індексу для груп первинних економічних показників // Науково-технічна інформація. — 2005. — №2. — С. 8—12.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ НА РИНКАХ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ КРАЇН СНД

В.К. Григоренко

глобалізації та регіоналізації економічного життя країни, в яких інновації, виконуючи роль головного економіко-відтворювального фактора, розвиваються за рахунок удосконалення існуючих технологій, техніки та використання принципово нових наукових досягнень.

Ринок високотехнологічних товарів і послуг країн СНД є вкрай важливим для України. Адже доступ до нього дає змогу не тільки збільшити частку високотехнологічної продукції в ук-

раїнському експорті, але й сприяє інноваційному розвитку України, підвищенню рівня конкурентоспроможності української економіки.

У розвиток даної тематики великий внесок зробили такі вітчизняні і закордонні вчені: В. О. Абрамова, В. П. Александрова, Я. А. Жаліло, О. А. Федірко, А. І. Сухоруков, Х. В. Хачатрян, В. П. Кузьменко, А. Беттлер, С. Фріман, Л. Лундвель.

Проте в дослідженнях цих учених не ставилося завдання